

Rezumat

Teza oferă o analiză a conceptului de divinitate în discursurile retorului Dio Chrysostomus (aprox. 40-115 p. Chr). Printr-o lectură atentă a tuturor informațiilor despre divinitate oferite de discursurilor dioniene, este încercată o reconstituire a modului în care retorul alege să prezinte audienței discursurilor sale divinitatea supremă și lumea divină.

Într-o primă secțiune a lucrării, *Dio Chrysostomus și epoca sa*, este schițat contextul politic, cultural și religios al epocii. Opoziția instituită la nivel ideologic dintre *princeps* și tiran, predilecția pentru arhaism și imitarea clasicilor care domină scrierile primelor două secole p. Chr., cultele orientale și politica religioasă oficială reprezintă factori de a căror evidențiere depinde înțelegerea și încadrarea corectă a discursurilor dioniene.

O a doua secțiune, *Dio Chrysostomus și păgânismul grec*, este dedicată, după o scurtă introducere în problematica discursului despre divinitate la Dio, modului în care retorul se raportează la anumite elemente esențiale care țin de religiozitatea tradițională păgână, precum εὐχή (rugăciunea), θυσία (sacrificiul), μυστήρια (misteriile) etc.

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ μέγιστος θεός (*Primul și cel mai Mare Zeu*), sintagma platoniciană preferată de retor pentru a exprima omnipotența și perfecțiunea morală a divinității supreme, reprezintă tema celei de-a treia secțiuni a lucrării care se axează pe reliefarea diferitelor ipostaze și caracteristici adoptate de această divinitate, în funcție de poziția socială, rolul politic și nivelul de cultură al diferitelor grupuri sociale care au constituit audiența *Discursurilor*.

A patra secțiune a lucrării este centrată pe reperarea articulațiilor conceptului de Λόγος (*Rațiune*), care ocupă un loc privilegiat în încercările retorului de a defini divinitatea. Pentru retorul din Prusa, rațiunea reprezintă, în primul rând, un principiu de legitimare a ordinii ierarhice la nivel cosmic și politic. Prin interiorizarea structurilor politice, schema ierarhică (re)configurează și spațiul interior al sufletului uman unde rațiunea este văzută ca „domnind” peste patimile supuse. Pentru divinitate, raționalitatea se traduce în ultimă instanță prin capacitatea acesteia de a conduce, a superviza și a governa. De aici, și o serie de titluri atribuite cu predilecție *Primului și*

Celui mai Mare Zeu în *Discursuri*: βασιλεύς, ἄρχων, ἡγεμών, κρατῶν, ἐπιστάτης, ταμίης etc.

În a cincea secțiune, Ἡ Πρόνοια (*Providența*), celălalt atribut fundamental al divinității, este cercetată din perspectiva funcției sale în cadrul ierarhiei divine. În discursurile lui Dio, termenul se referă în primul rând la responsabilitățile „paternale” pe care un bun conducător, fie el om sau zeu, le are față de „supuși”. Providența stă la baza oricărei relații între un conducător și un supus, iar promovarea ei în discursuri are o utilitate practică la nivel social prin accentuarea caracterului blând al dominației politice, putând astfel să ducă la evitarea și prevenirea eventualelor conflicte.

Secțiunea a șasea, Ἡ Ὁμόνοια (*Concordia*), are ca obiect idealul vieții comunitare și argumentele, specifice pentru fiecare grup social, invocate de retor în promovarea acesteia. Discordia ține cetățile grecești în dezacord cu armonia divină, reprezentată ca o consecință necesară și firească a ascultării rațiunii și a conștientizării providenței care veghează asupra întregii creații. Pe lângă reliefaarea beneficiilor concrete care revin aristocrației prin imitarea exemplului divin, secțiunea arată că retorul din Prusa rezervă „celor mulți”, săracilor un loc în polisul ideal, unde domnește concordia, dar numai prin asumarea de către aceștia a unui *ethos* aristocratic.

Anexa de la finalul lucrării cuprinde traducerea adnotată, pentru prima oară în limba română, a două dintre discursurile dioniene (Or. 1 și Or. 12)